

ИНФОРМАЦИЈА О КОНФЕРЕНЦИЈИ ИМПЕДЕ 2019

У Београду, Република Србија, је 10 – 11. октобра 2019. г. у просторијама Дома Никола Тесла одржана регионална, међународна, научна конференција:

ENVIRONMENTAL IMPACT OF ILLEGAL CONSTRUCTION, POOR PLANNING AND DESIGN - IMPEDE 2019

УТИЦАЈ НЕЛЕГАЛНЕ ИЗГРАДЊЕ, ЛОШЕГ ПЛАНИРАЊА И ПРОЈЕКТОВАЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ - ИМПЕДЕ 2019

Организатори конференције били су Академија инжењерских наука Србије, (Међуодељенски одбор за заштиту животне средине) и Удружење хемичара и технолога Србије, уз суорганизацију Шумарског факултета, Београд и Института за технологију нуклеарних и других минералних сировина, Београд.

На конференцији било 141 учесника и представљено је 56 радова. Конференцију је свечано отворио проф. др Мирољуб Адић, потпредседник АИНС указујући на улогу и значај Академије и активности које она предузима и спроводи.

Конференција је имала, у потпуности, интердисциплинарни карактер. У Зборнику конференције, који је доступан на интернет адреси http://www.ains.rs/ains_dokumenta/publikacije/Zbornik_IMPEDE2019_6767.pdf, публиковани су радови из области инжењерства заштите животне средине, шумарства, пољопривреде, архитектуре, урбанистичког планирања, грађевинарства, саобраћаја, просторног планирања, електротехничких наука, енергетике, машинских наука, рударских и геолошких наука, технолошких, металуршких и наука о материјалима, права, економије, медицине, примењених природних наука и других научних и стручних области, кроз следеће основне теме: Утицај нелегалне изградње на животну средину: студије случаја, утицаји и последице; Анализа и проблеми у планирању и пројектовању; Студије процене утицаја на животну средину: проблеми и примена у пракси, јавно здравље, здравље на раду, одрживи развој и чистија производња; Техничка документација, ревизија и техничка контрола, инспекцијске службе, доприноси најбољим доступним техникама, савремене технологије завршног третмана, смањење и елиминација токсичних материја; Опције за довођење нелегално изграђених насеља на прихватљив ново (реконструкција, адаптација, уклањање); Правни и друштвено економски оквир, стратешки предлози за решавање појединих проблема, преношење правних тековина ЕУ у области заштите животне средине, економски инструменти заштите животне средине, транспарентност и учешће јавности; Презентација студија случаја утицаја нелегалне изградње и недовољно добро планираних и/или реализованих пројеката на животну средину; Анализа кључних узрока појаве нелегалне градње; Предлагање могућих решења за елиминацију или битно умањење узрока појаве нелегалне изградње и утицаја пројеката на животну средину; Размена идеја и предлога на међународном нивоу за системске промене - побољшања - који би елиминисали угрожавање животне средине.

Уводно предавање под називом *Hydraulic Infrastructure and its Sensitivity to the Protection of Areas and Systems from Inappropriate Use and Destruction* одржао је проф.

др Бранислав Ђорђевић. У наставку првог дана рада радови су усмено излагани у две сале, паралелно.

Другог дана конференција је радила у пленуму, када је уводно предавање под називом *Agile Urban Planning and Phased Housing Construction for Migrating Populations* одржала је проф. др Бранка Димитријевић. Уследила је презентација преосталих радова. Финални део рада конференције био је посвећен Дискусији са циљем предлагања закључака конференције. У дискусији, не рачунајући реплике, учествовало је око двадесет колегиница и колега.

На основу предлога садржаних у објављеним радовима и формулисаних у току дискусије, Научни одбор је дефинисао следеће

Закључке конференције ИМПЕДЕ 2019

1. Нелегална изградња, посебно њен негативан утицај на животну средину, представља вишедепенијски проблем у региону, који се недовољно брзо или уопште не решава. Истовремено, државни органи у региону константно изражавају жељу да проблем нелегалне изградње у потпуности и трајно реше, нажалост са недовољно или мало успеха.
2. Нелегална градња се разбуктала као последица ублажавања критеријума за легализацију, и неадекватном казним одредбама за кршење закона о планирању и изградњи. Легализација је била последица великог броја избеглица у неком тренутку, али регулатива није била осмишљена да тај конкретни проблем реши већ је охрабрила даљу нелегалну градњу.
3. Недовољно добро планирање у државним документима (стратегије, планови, прописи) и јавним предузећима (посебно њихови пројекти) и њихова неадекватна реализација, негативно утичу на животну средину у региону.
4. Формално, и често непримерено, комуницирање са заинтересованом јавношћу резултира доношењем одлука и реализацијом идеја које су у супротности са друштвеним потребама, уз перцепцију сталног погоршавања ситуације у јавности.
5. У највећем броју случајева државни органи не користе метод проактивног приступа решавању проблема, већ се њима на основу примедби из јавности баве реактивно, и то само ако они довољно нарасту (нпр. бука, градски саобраћај, зеленило, отпад, аерозагађење, заштита водоизворишта итд.).
6. Споре и неефикасне инспекцијске службе, њихова међусобна несарадња („није у нашој надлежности“, „легална угоститељска радња, у нелегално изграђеном објекту“), дуготрајне процедуре, некажњавање прекршиоца закона, итд., изазивају оправдано незадовољство грађана.
7. Државни органи ретко и недовољно користе расположиви потенцијал научних и стручних институција у консултацијама приликом креирања системских промена у предметним областима. Бројне законима и подзаконским актима добронамерно осмишљене промене не производе позитивне ефекте, или нема никаквих ефеката, зато што нису пропраћене одговарајућим проценама ризика и програмима управљања

(менаџмента) системским променама, за шта институције у региону нису обучене и оспособљене. Истовремено је у функцији и већи број прописа који су међусобно методолошки, појмовно или суштински у колизији.

8. На конференцији је формулисан и већи број предлога за решавање актуелних проблема, како следи:

- Промовисати нулту толеранцију у заштити животне средине у заштићеним природним и културним зонама. Стога би требало остварити супремацију закона о заштити природе и закона о заштити културних добара над законима који се баве планирањем и изградњом;
- Нелегална градња и други загађивачи угрожавају водоизворишта у већем броју градова Србије: Београду, Краљеву, Ужицу, Крагујевцу, Алексинцу и другим. Нелегална градња у Београду угрожава систем за одбрану од поплава Новог Београда. Потребно је хитно заштитити водоизворишта и системе за одбрану од поплава уклањањем дивљих објеката и других опасности, што закони налажу.
- Потребно је поштрити казнену политику у области животне средине када је угрожена безбедност већег броја људи, као и нелегалне градње уопште, како за субјекте који крше законе тако и за надлежне који их не спроводе. При томе се оштре казне морају прецизирати и за одговорне на врху хијерархије одлучивања.
- Имајући у виду да је већина проблема техничке природе предлаже се ширење кључних инжењерских информација и јачање присуства инжењера у локалним и државним управама. Развијати нова инжењерска знања и способности, нпр. за уклањање објеката, посебно са садржајем опасних материјала;
- Регулативом, законским и подзаконским актима и свим легалним мерама на самом почетку спречити изградњу дивљих насеља, пре свега у рубним деловима, јер је то једини начин да се овај проблем реши и таква врста градње убудуће заустави. Да би се ово реализовало неопходно је да управе градова кроз своје институције, пре свега кроз секретаријате за урбанизам и комуналну изградњу, урбанистичке заводе и др., као и планери и пројектанти инфраструктурних система иду у сусрет потребама и грађана и могућим проблемима, да их предвиђају и обезбеде нове локације за изградњу за које би се доносили планови, у складу са вежећом законском регулативом, као и стандардима наше и европске праксе;
- Проблеми нелегалног грађења не могу се решити без активног и одлучног деловања инжењерских комора, које би требало да значајно поштре правилнике о професионалној одговорности својих чланова увођењем суспендовања или одузимања лиценци. Пројектанти, ревиденти, технички контролори пројеката, извођачи радова, надзорни органи, даваоци мишљења и други, који не поштују законе и прописе требало би да, у брзом поступку, буду процесуирани у складу са законом, чиме би с створили одговарајући друштвени услови за превентивну елиминацију нелегалне градње и угрожавања животне средине;
- Елиминисати појаве колизије прописа при решавању проблема историјских депонија, уз ваљану разраду одговарајућих подзаконских аката и најбољих доступних техника. Пројекте третмана отпада спаљивањем, који су врло осетљиви, ваља припремати изузетно пажљиво уз потпуно укључивање јавности;
- Значајно и суштински унапредити обавештавање јавности (грађана) о битним планираним променама које утичу на животну средину у њиховом окружењу. Обезбедити јавност техничке документације и одлука државних тела и комисија

за пројекте од јавног значаја (независно од статуса носиоца пројекта) у моменту настанка. Обезбедити да јавност активно учествује у дефинисању нових намена јавних простора, путем гласања и на друге начине, уз акценат на већем и одговарајућем ангажовању медија;

- Потребно је појачати присуство и учешће научне и стручне јавности у процесима тзв раног јавног увида и јавног увида у просторне планове генералне и детаљне регулације, у стратешке студије утицаја на животну средину и студије утицаја пројекта на животну средину и др;
- Дефинисати механизме за заштиту зелених површина у градовима и насељима и хитно спречити њихову пренамену у грађевинско земљиште. У том циљу креирати нове прописе. Потребно је увести у регулативу нормативе за неопходне зелене површине по глави становника и квадратури бетонираног простора, са пратећим оштрим казнама за прецизно дефинисане одговорне (укључујући и одговорне на врху хијерархије одлучивања), ако се ови нормативи не поштују. Хитно суспендовати планове који угрожавају зелене површине у густо насељеним подручјима. Такође, неопходно је да стручне службе у институцијама (град, општина, министарства, инспекторати итд.) проактивно делују на терену у циљу заустављања нежељених активности у зачећу;
- Планирана изградња неколико хиљада малих хидроелектрана (МХЕ) деривационог типа, на подручју Балкана, нема никакво рационално објашњење, с обзиром да оне производе малу количину енергије и несразмерно велике еколошке штете. Изградња МХЕ није јавни интерес и не задовољава потребе већине грађана у региону, већ представља партикуларни интерес појединаца и интересних група. Законом забранити изградњу МХЕ у свим брдско-планинским подручјима региона и укинути подстицајне тарифе. Концепт изградње МХЕ је у супротности са најважнијим документима Уједињених нација, по питању заштите животне средине, тзв. „RIO“ конвенцијама (о климатским променама, биодиверзитету и десертификацији), као и са NATURA 2000. Бројне МХЕ са дугим деривацијама наносе велике еколошке штете и производе социјалне тензије услед израженог противљења и незадовољства локалног становништва. Потребна је експертска процена изграђених МХЕ услед безбедносних ризика у случају појаве бујичних поплава и угрожавања животне и материјалне сигурности становништва у приобаљу. Увести обавезну израду студија процене утицаја на животну средину за све МХЕ, без обзира на инсталирани капацитет и локацију. Законом прописати методологију за одређивање еколошки гарантованог протока низводно од водозавата, који суштински омогућава опстанак и развитак акватичног екосистема. Обезбедити делотворне законске процедуре за учешће јавности приликом разматрања услова за изградњу МХЕ и забрану градње без пристанка локалног становништва;
- Будуће проблеме у заштити животне средине индустријских, рударских и енергетских објеката решити у фази пројектовања, применом принципа чистије производње, уз ваљану, професионалну израду техничке документације. Обезбедити компетентну и непристрасну ревизију пројеката од националног значаја и потпуну јавност ових извештаја;
- Поједноставити и убрзати процедуре инспекције нелегалне градње. Пооштрити одговорност прекршиоца већим казнама и обавезујућом кривичном процедуром без опроста. Поштовање правних норми обезбедити потпуном систематичности

у кажњавању, како за градњу без грађевинских дозвола тако и за градњу мимо грађевинских дозвола;

- Унапређивати прописе о изградњи уз елиминацију колизије или неуважавања одредби и решења из других области;
- Имајући на уму лекције научене из катастрофалних поплава које су задесиле регион маја 2014. г. хитно елиминисати све појаве и проблеме узроковане нелегалном градњом и другим облицима угрожавања животне средине и здравља људи (нпр. угрожавање насипа река).

У Београду, новембра 2019. г.

НАУЧНИ ОДБОР
КОНФЕРЕНЦИЈЕ ИМПЕДЕ 2019